36 Fidejussor in pluribus casibus potest petere liberationem à fidejussione, etiam antequam solvat; habetur expresse in *Cap.* Eum pro quo 5. *de fidejussoribus*, ubi Gregorius IX. enumerat tres his verbis: "Eum pro quo "te fidejussorem obligasti, si diu in debiti solutione "cessavit, aut dissipare sua bona cœpit, seu super hoc "condemnatus fuisti, jure poteris convenire, ut te à fi-"dejussione debeat liberare;" & concordat *l.* Lucius 38.

37 *in fine ff. mandati. Primus itaque casus*, in quo fidejussor liberationem à fidejussione petere, eamque debitor præstare tenetur, est, si debitor diu negligit solvere, seu in culpabili mora solvendi diu fuit, *cit. Cap.* Eum pro quo, & *cit. leg.* Lucius:: Pirhing. *loc. cit num.* 18. Reif-

38 fenstuel *loc. cit. num.* 66. & alii communiter. *Secundus casus est*, si debitor principalis incipit esse prodigus, & dissipare bona sua, ita ut fidejussor sit in periculo, tunc enim petere potest à Judice, ut liberetur, etiam antequam solvat; *cit. cap.* Eum pro quo; & *cit. leg.* Lu-

39 cius; *Communis.* Dummodo tamen tempore fidejussionis sciente fidejussore non cœperit debitor dilapidare bona sua, quia tunc fidejussor hoc periculum sponte in se suscepisse censeretur, ut recte docet Glossa communiter recepta *in leg.* Si pro ea 10. *Cod. mandati*, Pirhing. *loc. cit. num.* 18. Gallus *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 68. *arg. leg.* Si creditores *ff. de privilegiis creditorum*, & *leg.* Si Fidejussor 7. *ff. Qui satisdare cogan-*

40 *tur. Tertius casus est*, Si Fidejussor, ut pro debitore principali solvat, à Judice condemnatur, tunc enim illico, antequam solvat, agere potest adversus debitorem, ut eum fidejussione liberet, ac indemnem servet; *cit. cap.* Eum pro quo & *cit. leg.* Lucius, & *leg.* Fide-

41 jussor 45. *ff. de fidejuss. Quartus casus* (ultra dictos tres contentos *in cit cap.* Eum pro quo, & *cit. leg.* Lucius) est, si inter fidejussorem, & debitorem conventum sit, ut eveniente certa conditione, aut elapso certo tempore liberaretur Fidejussor; *arg. leg. penult. Cod. de pactis*, ubi expresse dicitur, *Pacta autem conventa, quæ neque contra leges, neque dolo malo inita sunt, omnino observanda*

42 *sunt*, & Regul. 85. *Juris in* 6. ibi: *Contractus ex conventione legem accipere digoscuntur*; *Communis. Quintus casus est*, si fidejussor ex rationabili & justa causa *verbi gratia* negotiationis, officii, studiorum, & hujusmodi vellet peregre proficisci in longinquam regionem diu abfuturus, ideoque periculum immineret; Abbas *in cit. Cap.* Eum pro quo 5. *de fidejussoribus n.* 4. Barbossa *ibidem num.* 16. Pirhing. *loc. cit. num.* 18. Reiffenstuel *loc. c. num.* 74. *arg. leg.* Filius familias 8. §. *final ff. de pro-*

43 *curat. l. Aut si* 9. & *leg.* Aut longa 23. *ff. eodem. Sextus casus est*, si inter debitorem, & fidejussorem graves vel capitales exortæ sint inimicitiæ, dummodo non sint exortæ culpa fidejussoris, quia aliàs posset sic pro suo libitu se liberare à fidejussore, Barbos. *loc. cit. numer.* 14. Pirhing. *loc. cit. num.* 18. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 45. *num.* 73. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 72. *arg. leg.* Filius familias 8. §. *final. ff. de Procurat.*

(Si omnia verba, in quibus in hoc opere de vi, & efficacia conventionis tractatur, cum *l.* 1. *tit.* 11. *lib.* 1. *For. Reg. tit.* 11. *p.* 5. & *verb.* Pactum, scrutatus fueris; eodemque tempore præscriptum *in leg.* 7. *tit.* 18 *lib.* 3. *For. Reg.* & 14. *tit.* 12. *p.* 5. animadvertas, quid diversum inter hoc, & doctrinam ab Auctore propositam fere non reperietur.)

44 Principalis debitor tenetur de jure fidejussorem relevare, eumque ab omni molestia indemnem conservare, ac eumdem reintegrare de omnibus per eum solutis; Rota *part.* 1. *decis.* 373. *n.* 2. *in fine*, *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 201. *num.* 1. *cum seq.* & *n.* 10. *cum. seq. part.* 13. *decis.* 305. *num.* 1. *cum. seq. part.* 17. *decis.* 310. *num.* 1. *part.* 17. *tom.* 1. *decis.* 43. *n.* 1. *decis.* 89. *n.* 8. *part.* 18.

45 *tom.* 2. *decis.* 561. *num.* 1. & sæpe alibi. Immo non solum tenetur conservare indemnem fidejussorem pro summa, pro qua fidejussit, sed etiam pro omni damno, & interesse passo ratione fidejussionis; Rota *part.* 17. *decis.* 287. *num.* 7. *part.* 11. *decis.* 270. *num.* 1. *part.* 17. *decis.* 310. *num.* 1. (Concordant *leg.* 11. *tit.* 18. *lib.* 3. *For. Reg.* & 12. *tit.* 12. *p.* 5. sed in ista aliqui casus referuntur qui exceptionem patiuntur, scilicet si solvatur à fidejussore animo donandi: propter ipsiusmet utilitatem, aut prohibente principali, & invito eam interposuit.) Fidejussor potest pacisci, & de jure aliquid 46
recipere in compensationem periculi, quod subit in fidejubendo; Rota *part.* 2. *decis.* 69. *num.* 3. *part.* 3. *decis.* 137. *num.* 3 *part.* 13. *decis.* 121. *num.* 8. & *seq.* & *decis.* 139. *num.* 9. & *sequent.* Etiamsi debitor existat 47
idoneus, quia semper aliquod fidejussori imminet periculum, Rota *part.* 13. *decis.* 121. *num.* 15. & *decis.* 539. *num.* 16. & *seq.* Regulariter de stylo Mercatorum per- 48
solvuntur pro fidejussore in duo singula centenaria; Rota *part.* 12. *decis.* 121. *num.* 5. & 17. & *decis.* 539. *num.* 6. & *seq.* Creditor potest acceptare moderatum pre- 49
tium, ut fidejussorem liberet à fidejussione periculosa vel molesta, quam suscepit pro debitore; Molina, Sa, Roderic. Alloza cum La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1107. Creditor compelli non potest, ut habito uno fidejusso- 50
re, admittat alium; sicuti compelli non potest, ut loco prioris hypothecæ admittat aliam, quia habet jus standi primo contractui; Roderic. *quæst.* 12. *num.* 25. La Croix *loc. cit. num.* 1107. & alii. Si tamen Creditor admi- 51
serit alterum fidejussorem, liberatur primus; Castropal. §. 2. *num.* 5. & 6. La Croix *loc. c. n.* 117. & alii passim. Fidejussores plures, quando sunt omnes in solidum 52
obligati, sicuti respetu debitoris principalis sunt Confidejussores, ita alter alteri ad invicem sunt etiam fidejussores pro rata, & ratione solidi alter pro altero tenetur, & conveniri potest; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *de-* 53
cis. 487. *num.* 1. 2. & 3. Ac ideo, si alter ex Confidejussoribus in solidum obligatis solvit Creditori principali, potest repetere totam partem adversus alios Confidejussores; Rota *part.* 1. *decis.* 362. *num.* 5. & *sequent.* *part.* 3. *decis.* 350. *n.* 1. *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 487. *n.* 8. & *seq.* & *decis.* 617. *num.* 1. & *sequent. part.* 16. *de-* 54
cis. 135. *num.* 14. & *sequent. part.* 17. *decis.* 330. *n.* 1. *cum sequent.* Quilibet tamen Confidejussor pro eo, quod solvit, habet actionem mandati contra principalem debitorem; *l.* Si renumerandi 6. §. 2. *ff. mandati*, & §. 6. *Institut. de Fidejuss.* ibi: *Siquidem autem fidejussor pro* 55
reo solverit, ejus recuperandi cauta habet cum eo mandati judicium; Rota *part.* 7. *tom.* 2. *decis.* 386. *num.* 23. *part.* 6. *dec.* 222. *num.* 9. & *seq.* Insuper habet etiam fidejussor actionem negotiorum gestorum adversus principalem debitorem ad repetendum id, quod solvit, & indemnitatem consequendam; *leg.* Sed videamus 4. *ff. de negotiis gestis*; Rota *part.* 6. *decis.* 122. *numer.* 10. & *seq. part.* 10. *decis.* 232. *num.* 13. Fidejussor enim solvendo non suum gerit, sed principalis debitoris negotium; Rota *part.* 5. *decis.* 487. *numer.* 5. (*Vid. sup. num.* 27. Videatur *lex* 11. *tit.* 12. *part.* 5.)

☞ Inter eos qui fidejubere prohibiti sunt refert *Auctor num.* 20. & Clericos, eosque fidejubere prohibitos 56
esse contendit tam Jure civili *in Novella* 123. *cap.* 6. quam jure canonico *in cau.* 29. *caus.* 11. *q.* 1. & *in c.* 1. *de Fidejussor.* Censet tamen *num.* 16. quod facta à Cle- 57
rico fidejussio illicita, non item irrita sit. At si revera, 58
prohibiti fuissent Clerici fidejubere, irrita quoque esset fidejussio, nam in *Novella* 123 *cap.* 6. quæ hanc in rem allegatur; habetur: *Quod contra fidejussores Clericos nulla sit danda actio*: & ita quoque sentiunt Brunemann. *Jur. Eccles univers. lib.* 2. *cap.* 15. §. 32. Stryk. *in us. modern. Pandect. lib.* 46. *tit.* 1. §. 3. Lauterb. *ad tit. de fidejuss.* §. 13. Cyriac. *controv. forens.* 212. *num.* 9. & *seq.* Hering. *de fidejussor. cap.* 7. *num.* 239. & *seq.*

Meo autem judicio, nec Jure civili, nec Jure ca- 59
nonico prohibiti in universum sunt Clerici fidejubere. 60
Quod enim attinet ad jus civile, *Novell.* 123. *cap.* 6. non omnem Clericorum, sed illam tantum prohibet fidejussionem, quæ *pro exactionibus fiscalium sanctionum, aut conductione publicarum & alienarum possessionum, aut curatione domus, aut procuratione litis suscipitur*; idque quia cum administratio negotiorum secularium Cleri- 61
cis sit interdicta, congruum visum fuit *Justiniano* irritam declarare fidejussionem illam, quam Clerici suscipiunt pro memoratis causis, ne per interdictum obligentur ex his causis, ex quibus obligari nequeunt. Si 62
itaque *in novella hac* adest exceptio, Regula in contrarium formanda est, quod Clerici ex fidejussionibus obligari queunt. Solet & allegari *Novella* 86. *Leonis.* At ea prohibentur Clericis *sponsiones*, quæ sane fidejussiones haud sunt.

66 Nec jus canonicum fidejussiones Clericorum prohibuit. Affertur primo loco Canon. Apostol. 19. quem
64 alii 20. dicunt. At Canones apostolicos *suspectæ fidei* esse, nec ullum inde idoneum argumentum strui posse, noto hodie notius est: *Canon.* 29. *caus.* 11. *q.* 1. desumptus est
65 ex quisquiliis *Isidori.* Accedit quod in eo inter alias qualitates, quæ in Episcopo desiderantur, hæc quoque po-
66 nitur: *Ne fidejussor existat.* At hinc, ut nemo non videt, erui nequit generalis prohibitio omnibus Clericis facta
67 ne fidejubeant. Restat ut disseramus *de Cap.* 1. *de fidejussor.* ubi legitur; *Clericus Fidejussionibus inserviens abjiciatur*: Desumptus dicitur textus ex *Concilio Cantua-*
68 *rienti*, ut indicat rubrica. At secundum nonnullos in-
69 terpretes referre videtur Canonem 19. vel 20. Apostoli-
70 cum. Quidquid autem hujus rei sit, de Clerico fideju-
71 bente vix videtur loqui. Lectio adhuc dubia est. Alii enim legunt. *Fidejussoribus inserviens.* Alii *Fidejussioni-*
72 *bus inserviens*; Fith. *in not. ad dict. cap.* 1. At ultra lectio amplectatur sermo est de iis Clericis, qui fidejussione procurant, conciliant, & instar proxenetarum sunt: Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 22. §. 10. Proxima quoque est interpretatio Grananiet. *in dict. Cap. sub num.* 4. *Verius* (sunt ipsissima verba) *dicendum est ideo in specie nostri textus fidejussionem Clericis fuisse prohibitam, non ex eo, quod ipsi fidejussores esse non possunt, sed ex eo, quod principaliter spe lucri fidejussores se præbebant, & sic quasi fidejussionibus inservientes, seu debitorum Proxenetæ, quod illicitum Clericis & animadversione dignum erat, ideo justa de causa tam gravi pœna puniebantur, quæ interpretatio deducitur ex verbis illius textus,* ibi: *Fidejussionibus inserviens*; *quod idem est ac si tex-*
73 *tus diceret: Fidejussionibus pro lucro se offerens*: Eademque fuit interpretatio Moral. *in Emptor. Jur. tit.* 8. *q.* 25. *num.* 34. Quod si etiam standum sit interpretationi Grananiet. & Moral. patet, non regulam, sed exceptionem tradi, adeoque male regulam ab exceptione peti.

74 Visum est, quod nec Jure civili, nec Jure cano-
75 nico prohibiti sunt Clerici fidejubere. At si rem ex vero æstimare velimus, Jus canonicum potius fidejussiones Clericorum obligatorias supponit. Expresse enim *in c.* 2. *de Fidejussor.* supponitur Clericos fidejussores coactos fuisse ad solvendum debitum fidejussorium, nec tamen Pontifex revocavit eam sententiam, prout sane revo-
76 casset, si fidejussio eorum irrita fuisset. Idque ipsum supponitur *in c.* 3. *eod. tit.* Non ignoro plures reponere solere, ideo huic fidejussioni robur adscriptum fuisse,
77 quod Clericus pro Clerico intercesserat. At se fundat hæc interpretatio in erroneo illo principio, quod generatim fidejussio Clericorum omni juris vinculo sit destituta, id quod tamen de Jure canonico, ut recognitum est, demonstrari nullo pacto potest. (*Vid. n.* 26.)

78 De fidejussore in criminalibus plures occurrunt quæstiones, eæque in foro frequentes. At de iis vide, ubi res postulat, Stryk. *in us. modern. Pandect. lib.* 46. *tit.* 18. & *plur. seq.* (De his, quæ *supra num.* 5. referuntur, leges 9. *tit.* 18. *lib.* 3. *For. Reg.* 37. *tit.* 11. 17. 18. & 19. *ejusd. tit.* 12. & *p.* 5. cum 3. *tit.* 10. *lib.* 5. *Ord. Reg. atque* 10. *tit.* 16. *lib.* 5. *Recop. Cast.* recognoscantur: nam, præterquam quod Auctoris assertum comprobatur, alia multa in idem objectum decernuntur, quorum notitia nobis ignota esse non debet. Non parum proderit *glos. D. Gregorii Lopez* simul advertere.)

FIDES.

SUMMARIUM.

1 *Fidei vocabulum in jure & in S. Scriptura quot habeat acceptiones*, ad num. 3.
4 *Quæ sit fidei divinæ definito, & essentia, & quomodo hujusmodi fides aliàs appelletur*, ad num. 6.
7 *An fides Patrum V. T. eadem fuerit ac nostra*, ad n. 8.
9 *Fides divina quomodo à Theologis spectetur, & quanta sit ejusdem necessitas*, ad num. 10.
11 *An fides explicita de existentia Dei ac ejus præcipuis attributis sit necessaria ad salutem necessitate medii.*
12 *An autem mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C. sit explicite credendum necessitate medii*, ad num. 18.
19 *Quid fideles omnes ad usum rationis perducti teneantur sub mortali necessitate præcepti explicite credere, & saltem quoad substantiam scire.*
20 *An sufficiat fides ex testimonio humano, aut simili naturali motivo.*
21 *An & quando fideles obligentur ad eliciendos actus fidei internos*, ad num. 27.
28 *An ullo umquam casu liceat fidem negare externe*, ad num. 32.
33 *An postis licite fides fugiendo, vel alia quadam ratione occultari*, ad num. 36.
37 *Quid permissum veitiumve sit laicis circa disputationes de fide*, ad num. 42.
43 *Qui sint Orthodoxi & qui Heterodoxi, & quæ sit fides mortua, & quæ fides viva*, ad num. 44.
45 *An in damnatis, ac animabus purgatorii adsit fides divina.*
46 *Fidei divinæ mysteria quomodo sint exploranda ac credenda.*
47 *Subjunguntur alia ad rem spectantia*, ad num. 60.
61 *Accedit appendix, sive novus de fide Articulus ex aliena manu*, ad num. 76.

Fidei vocabulum generatim acceptum varias in Jure 1
habet significationes, quas refert Glossa *ad Rubricam de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, verb. *Fides*, & alia Glos. *in c.* Movet 22. *quæst.* 1. *verb.* Neque:: Quandoquidem enim fides sumitur pro fidelitate, seu securitate in servandis promissis, ut in *c.* Noli 23. *q.* 1. ibi: *Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est, quanto magis amico?* Quo sensu videtur intelligendum illud ad Rom. 3. *Numquid incredulitas eorum fidem Dei evacuabit?* Idest fidelitatem, & veracitatem in promissis. Interdum pro fidelitate seu castitate tori, prout est unum ex tribus bonis matrimonii; ut in *c.* Omne 27. *q.* 2. Aliquando pro fidei Sacramento, sive pro Baptismo, ut in *c.* Nihil est aliud, *de consecrat. dist.* 4. Nonnumquam pro ipsamet promissione, ut in *c.* 1. *de sponsa duorum*, & §. Venditæ *Instit. de rerum div.* ibi: *Si is, qui vendit, Fidem* (hoc est promissionem) *emptoris prosequatus fuerit*, & sic accipitur fides 1. ad Timoth. c. 5. dum dicitur: *Juniores viduæ primam fidem irritam fecerunt*, id est, voti promissionem non impleverunt. Item pro fiducia consequendi rem desideratam, aut promissam, ut *Matth.* 14. ibi: *Modicæ fidei quare dubitasti?* & Jacobi *c.* 1. ibi: *Postulet in fide nihil hæsitans.* Sumitur etiam pro conscientia, seu dictamine ipsius, ut *Rom.* 14. & *c. ult. de præscript.* ibi: *Quoniam omne quod non est ex fide* (id est, secundum dictamen conscientiæ) *peccatum est*, & in hoc sensu dicitur quis *Possessor bonæ fidei*, vel *malæ fidei*, juxta quod possidet rem ut suam, cum dictamine, seu credulitate conscientiæ quod sit sua, vel quod non sit sua. Item sumitur pro æquitate in contractibus considerata, qua ratione actiones quædam dicuntur esse bonæ fidei, & aliæ stricti juris, §. Actionum autem, *Instit. de actionibus.* Item fides sumitur pro Jure, & fama, quam quis habet, ut ei credatur, quo sensu illud Ecclesiast. 27. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit.*

Insuper & magis ad propositum fides accipitur pro 2
credulitate, seu assensu intellectus, qui adhibetur alicui aliquid affirmanti, seu dicenti, quod non videtur, propter ejus auctoritatem; quo sensu dicitur probis adhibendam esse fidem; & quidem auctoritas hæc si sit hominis, dicitur *Fides humana*, si Dei, *Fides Divina.* Unde, ut habetur *in c.* In Domo 11. *dist.* 4. *de pœnit. fides est de se non visa, & unde est meritum fidei.* Tandem 3
fidei nomen accipitur pro collectione articulorum fide divina credendorum, sive pro objecto materiali ipsius, jux-

juxta illud Symboli D. Athanasii: *Hæc est fides catholica, &c.* Hæc est fides 24. *q.* 1. ibi: *Hæc est fides, quam in ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus,*
4 *& tenemus*, & distinctissime habetur *in c. Firmiter credimus* 1. *de Summa Trinitate, & fide catholica.* Hæc fides definitur ab Apostolo *ad Hebræos* 11. his verbis: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum*
5 *non apparentium.* (*Leg.* 3. *tit.* 12. *part.* 2.) Hac fide fidelis credit Deum, credit in Deum, & credit Deo. Credere Deum, est credere ipsum esse; credere in Deum, est credendo Deum amare, & amando in eum ire, ac membris ejus incorporari; credere autem Deo, est credere verbis ejus: Monacell. *part.* 2. *tit.* 16. *formul.* 3.
6 *num.* 26. Hæc fides vocatur *catholica*, id est *Universalis*, quia per prædicationem evangelicam toto Orbe terrarum longe, lateque diffusa existit, juxta illud propheticum *Psalm.* 18. ibi: *In omnem terrom exivit sonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum*: & illud Christi Domini Marc. *cap. ult.* ibi: *Euntes in mundum universum prædicate evangelium omni Creaturæ*; & Actor. *cap.* 1. ibi: *Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ.* Insuper est universalis etiam quoad tempus; nam numquam deficiet, sed semper durabit usque ad finem mundi, non obstantibus quibuscumque persecutionibus, sicut & ipsa Sancta Ecclesia Catholica juxta infallibilem Christi Domini promissionem *Matth.* 26. D. Petro factam, ibi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*; & aliam itidem infallibilem promissionem ab ipso factam, *Matth.* 28. ibi: *Et ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*, cum aliis similibus. Item fides hujusmodi dicitur Orthodoxa juxta *num.* 43.
7 Eadem fides fuit Patrum Veteris Testamenti, & nostra; *Est communis* inter Catholicos, & expresse tradit D. Augustinus *epist.* 257. *ad Optatum*, ibi: *Unius mediatoris Dei, & hominum Jesu Christi saluberrima fide etiam illi Justi salvi facti sunt, qui priusquam veniret in carne crediderunt in carne venturum: Eadem fides est & illorum, & nostra*; & in *tract.* 45. *in Joan.* 9. sic expresse dicit: *Ante Adventum Domini nostri Jesu Christi, qui humilis venit in carne, præcesserunt justi, sic in eum credentes venturum, quomodo nos credimus in eum, qui venit. Tempora variata sunt, non fides*; *quia & ipsa pro tempore variantur, cum varie declinantur, alium sonum habet*, Venturus est, *alium sonum habet*, Venit. *Mutatus est sonus* Venturus est, & Venit, *eadem tamen fides utrosque* conjungit, *& eos, qui* Venturum esse, *& eos qui eum* Venisse *crediderunt, diversis quidem temporibus, sed utrosque per unum fidei ostium, hoc est per Christum videmus ingressos.* Et ad hoc propositum adducit Apostol. 2. *ad Corinth.* 4. dicentem: *Habentes eumdem spiritum fidei.* Et facit ad hoc id quod idem Apostolus scribit ad Hebræos *cap.* 11. ibi: *Juxta fidem defuncti sunt omnes isti* (scilicet Patres antiqui Testamenti) *non acceptis repromissionibus, sed à longe eas aspicientes*, ex quo patet, quod licet à longe aspicientes, & solum implicite multa crediderint de Christo venturo, nondum acceptis repromissionibus; realiter tamen quoad substantiam juxta fidem nostram defuncti sunt omnes isti, & sic una, & eadem fides fuit Patrum Veteris Testamenti, & nostra.
8 Non valet objicere, quod multa nunc sint credenda de fide, quæ prius de fide non erant, adeoque mutata sit fides. Non valet, inquam, quia aliud est dicere quod multa prius non erant tenenda de fide, *quoad nos*, cum nondum fuissent ab ecclesia ut talia declarata, & nobis proposita; & aliud est dicere quod multa prius non erant de fide *quoad se.* Quamvis enim prius non obligaremur ad multa credenda de fide explicite, ad quæ nunc post definitionem ecclesiæ obligamur; nihilominus, tamen jam in se, & quoad se prout de fide, æque ac nunc sint, & quoad fidem in hoc sensu acceptam nulla facta est mutatio, nec unquam fiet per quamcumque declarationem ecclesiæ, ex quo immutabiliter idem semper fuerit, sit, & semper erit objectum fidei, ejusque articulorum quoad substantiam; & mutatio solum facta est quantum ad majorem ipsorum explicationem, & obligationem expresse profitendi; & credendi explicite illos articulos, qui solum ante credebantur implicite, utpote contenti in aliis credibilibus, sive articulis fidei. Unde fides *quoad substantiam, & quoad se* numquam mutatur, neque creverunt successu temporis ejus articuli in hoc sensu, sed solum *quoad nos*; nempe quoad nobis impositam obligationem credendi multos articulos explicite, qui prius credebantur implicite; Ita S. Th. 2. 2. *q.* 2. *art.* 9. & 10. S. Bonav. *in* 3. *dist.* 25. *art.* 2. *q.* 2. S. August. *in Ps.* 50. *circa fin.* & *serm.* 7. *de Sanctis*, & *l.* 1. *Retract. cap.* 13. S. Leo *serm.* 3. *cap. de Nativit.* & communis aliorum.

Fides divina spectatur secundum habitum, & secundum actum. Fides habitualis à Theologis dicitur virtus, principium, & qualitas quædam supernaturalis, qua elevamur, & inclinamur ad credendum Deo, & illis, quæ nobis divinitus revelantur propter summam, & infallibilem ipsius supremi Revelantis auctoritatem. Fides actualis sunt actus, seu assensus ex illa virtute procedentes, quibus firmiter Deo revelanti, ac revelatis assentimur; unde Fides secundum habitum dicitur una, juxta illud Apostol. *ad Ephes.* 4. *Unus Deus, una Fides*; secundum actum vero est multiplex; videlicet multi sunt actus fidei, seu actus credendi: quandoque enim actus fidei elicitur circa unum articulum, quandoque circa alium, quandoque circa omnes.

Fides non solum habitualis, sed & actualis, seu accepta pro ipso actu credendi aliquod supernaturale objectum, fuit, est, & erit omnibus usum rationis habentibus pro quocumque statu necessaria necessitate medii ad salutem; *Comm.* & patet expresse ex Apost. *ad Hebræos* 11. ibi: *Sine fide impossibile est placere Deo, credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*; quæ verba communiter à Doctoribus intelliguntur non solum de fide habituali, quam solam suscipiunt parvuli in Sacramento Baptismi, sed etiam de fide actuali quorumdam mysteriorum, quandoque ab Adultis habenda. Unde merito ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. fuit damnata sequens propositio inter alias ordine 16. *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale & secundum se.* Fides explicita de existentia veri Dei, & quod is sit justus Remunerator decernens præmia justis, & improbis supplicia, omnibus adultis usum rationis habentibus est necessaria ad salutem necessitate medii: *Comm.* & desumitur ex citatis verbis Apost. *ad Hebr.* 11. *Sine fide impossibile est &c.* & expresse habetur ex propositione 22. inter damnatas ab Innocent. XI. de qua supra: *Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.* An autem Mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi sit explicite credendum necessitate medii, variæ sunt Doctorum sententiæ.

Prima sententia docet, fidem explicitam SS. Trinitatis, & Incarnationis post promulgationem evangelii esse necessariam necessitate medii ad justificationem, & salutem æternam; ita S. Thom. *in* 3. *disp.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 2. S. Bonaventura *ib. art.* 2. *q.* 3. Durand. *ib. q.* 1. *num.* 9. Gabriel *ib. art.* 2. *concl.* 3. Molina 1. *part. q.* 1. *art.* 1. *dict.* 2. Valent. 2. 2. *d.* 1. *q.* 2. *pun.* 4. Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 2. *num.* 8. & *seq.* Granado *controv.* 1. *de fide tract.* 10. *disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 13. Felix Potestas *tom.* 1. *num.* 275. Mastrius, Sannig. Filliucius, Basseus, & quamplurimi. Secunda sententia docet, fidem explicitam SS. Trinitatis, & Incarnationis etiam post promulgationem evangelii non esse simpliciter necessariam necessitate medii ad justificationem, & salutem æternam; Ita Sotus *in* 4. *d.* 5. *q.* 2. *art.* 2. Vega *lib.* 3. *in Trid. cap.* 19. & 20. Medina *lib.* 4. *de recta in Deum fide, cap.* 10. Corduba *in quæstionario lib.* 2. *q.* 5. Sa, verb. *Fides*, Castropal. *tom.* 1. *tract.* 1. *d.* 1. *punct.* 9. *num.* 7. Hurtad. *de fide d.* 8. *diss.* 7. Azorius *tom.* 5. *l.* 8. *cap.* 6. *q.* 6. & plures alii. Tertia sententia docet, talem fidem explicitam esse necessariam necessitate medii, non ad justificationem, sed ad glorificationem; Ita Canus *de Sacramentis in genere part.* 2. Ledesma *in* 2. *p. q.* 9. *art.*

art. 2. Castro *l. de lege pœnit. cap.* 14. Bannes 2. *q.* 2.
16 *art.* 8. *dub. ultimo* & alii. Quarta sententia docet, fidem explicitam horum mysteriorum esse per se necessariam necessitate medii ad justificationem, & salutem æternam; per accidens autem, scilicet ratione ignorantiæ invincibilis, sufficere fidem explicitam eorum in voto; sicut enim Baptismus est necessarius necessitate medii in re, vel in voto, ita fides explicita eorum mysteriorum est necessaria in re, vel in voto; Ita Suarez, *disp.* 12. *de fide sect.* 4. *num.* 11. Lugo Card. *disput.* 12. *de fide sect.* 4. *à num.* 88. Leander *part.* 6. *tract.* 2. *q.* 8. & probabilius Viva *ad proposition.* 55. *Innocent. XI. num.* 10. & alii.
17 Ex supradictis sententiis prima tamquam probabilior est tenenda; Colligitur ex Symbolo S. Athanasii; ibi: "Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, "ut teneat catholicam fidem.....fides autem catholica hæc "est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in "unitate veneremur....Sed necessarium est ad æternam "salutem, ut Incarnationem quoque Domini nostri Je"su Christi fideliter credat." Et ratio est, quia hæc duo mysteria sunt fundamentum totius nostræ salutis, nam in nomine SS. Trinitatis confertur Baptismus, sine quo nemo potest salvari. Per Christum vero sumus redempti, atque salvati, ipseque simul est verus Deus, ve-
18 rique Dei filius, per quem creati sumus. Nec valet objicere, quod data nostra conclusione sequeretur, quod Gentilis, qui ignorantia invincibili horum mysteriorum laboraret, & simul observasset præcepta naturæ, ac Deum ex toto corde diligeret, salvari non posset, ex quo non crederet explicite hæc mysteria, quæ ignoraret; Hoc autem nullimode est dicendum. Non valet, inquam, sic objicere, quia si quis Gentilis, vel alius à pueritia enutritus in sylvis invincibiliter ignoraret hæc mysteria, utpote numquam sibi proposita, servasset legem naturæ, & numquam mortaliter peccasset, divina providentia provideret, ut vel speciali lumine supernaturali interius illustraretur, vel ut ab aliquo alio hæc fidei mysteria eidem proponerentur, ut ea explicite credere posset, prout in simili factum legitur Eunucho Reginæ Candacis *Actorum cap.* 18. & Cornelio Centurioni *Actorum cap.* 10. Sic S. Thomas *de veritate q.* 14. *art.* 11. *ad* 1. Scotus *in prologo q.* 1. cum suis.
19 Omnes fideles postquam ad usum rationis pervenerint, tenentur sub mortali necessitate præcepti explicite credere, & saltem quoad substantiam, seu crasso modo scire mysteria contenta in symbolo Apostolorum, Orationem Dominicam, Præcepta Decalogi, Sacramenta maxime necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. Reliqua vero tunc, quando volunt suscipere, *Communis*; Unde merito ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679. fuit damnata sequens propositio ordine 64. *Absolutionis capax est homo, quamtumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei*; *& etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationem Domini nostri Jesu*
20 *Christi.* Non sufficit fides ex testimonio humano, aut simili naturali motivo, quia Fides ad salutem supernaturalem necessaria, & quæ est radix nostræ justificationis ex Tridentino *sess.* 6. *c.* 8. ibi: *Fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis*, est fides stricta supernaturalis innixa testimonio divino, & nequit haberi ex puris naturalibus; quidquid olim contradixerint Pelagiani, & Semipelagiani hæretici. Immo meritum fidei consistit in hoc, quod independenter à naturalibus rationibus revelata credimus præcise, quia revelavit Deus, qui est infallibilis veritas. Hinc justissime fuerunt proscriptæ ab Innocentio XI. die, & anno citatis sequentes propositiones, scilicet 19. in ordine, ibi: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium*, 20. ibi: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habet supernaturalem*; & 21. ibi: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus*; & 23. ibi: *Fides la-*

te dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

Omnes fideles, postquam ad usum rationis perve- 21
nerint, obligantur præcepto divino ad eliciendum quamdoque actum internum fidei; *Communis*, & colligitur ex publicis Sacræ Scripturæ textibus; & signanter *ex cap.* 16. *Marci*, ibi: *Euntes in mundum universum prædicate evangelium omni creaturæ; qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur*; *ex cap.* 1. *ad Romanos*, ibi: *Justus autem ex fide vivit*, & *cap.* 4. *ad Galatas*, ibi: *Ex fide justificat gentes Deus, ex cap.* 11. *ad Hebræos*, ibi: *Sine fide impossibile est placere Deo, credere enim oportet, &c.* Unde rectissime Alexander VII. *die* 24. *Septembris* 1665. damnavit sequentem propositionem primam in ordine, ibi: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Non sufficit au- 22
tem actum fidei tantummodo semel in vita elicere; *Communis.* Unde merito Innocentius XI. die, & anno citatis damnavit sequentem propositionem in ordine 17. ibi: *Satis est actum fidei semel in vita elicere*, & hanc aliam in ordine 65. ibi: *Sufficit illa mysteria* (scilicet Trinitatis & Incarnationis) *semel credidisse.*

Ad eliciendum actum fidei tenetur quilibet rationis 23
capax, cum primitus ei sufficienter fides proponitur; communis, & colligitur *ex cap.* 16. *Marci*, ibi: *Euntes in mundum universum prædicate evangelium omni creaturæ; qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Hinc infideles adulti non excusantur amplius ab infidelitate, cum mysteria fidei ita illis credibilia proponantur, ut recta ratio eis dictet nostram fidem esse veram, & contrariam sectam esse falsam. Unde Innocentius XI. die, & anno citatis juste damnavit sequentem propositionem in ordine 4 ibi *Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* Item ad eliciendum actum fidei tenetur qui que cum 24
graviter tentatur interius contra fidem; tunc enim tempus est resistendi contrariis actibus fidei, ut *ex* 1. *Petri cap.* 5. ibi: *Cui* (diabolo) *resistite fortes in fide.* Item ad eliciendum actum fidei internum tenemur, quan- 25
do urget præceptum confitendi fidem exterius; hanc enim debite, ac veraciter confiteri non possumus, nisi interior fidei assensus accedat; Herincx *disput.* 7. *de fide q.* 6. *num.* 77. Bassæus verb. *Fides* 1. *num.* 16. Sanchez *lib.* 2. *in decalog. cap.* 1. *num.* 2., & *seq.* & alii passim. Item tenemur elicere actum fidei per accidens, 26
quoties urget præceptum alicujus virtutis exercendæ, quam sine fide non possumus exercere; & sic eliciendus est actus fidei saltem implicitus, quoties eliciendus est actus Spei, aut Charitatis, unde S. Augustinus *cap.* 7. *Enchir.* sic habet: *Fides credit, Spes, & Charitas orant, sed sine fide esse non possunt*; quia nisi quis Deum credat, in Deum sperare, aut diligere non potest. Idem tenemur sæpius, & frequenter in vitæ de- 27
cursu actus fidei elicere. Huic autem obligationi satisfacimus per actus fidei, qui concurrunt in exercitio aliorum actuum bonorum, v. g. Spei, Charitatis Dei, Pœnitentiæ, Orationis, Recitationis symboli, Formationis signi Crucis, Auditionis Missæ, & hujusmodi; Sanning. *dist.* 1. *de fide q.* 21. *num.* 3. Herincx *disp.* 7. *de fide q.* 6. *num.* 76. Reiffenstuel *trat.* 4. *de virtutibus Theologicis dist.* 2. *r.* 3. *num.* 34. & 35. La Croix *lib.* 2. *num.* 51. & alii communiter.

Nullo unquam casu, adeoque nec mortis vitandæ 28
causa licet fidem negare externæ; *Est de fide, & communis* inter Catholicos, atque in Concilio Romano sub Cornelio Papa definita contra hæresim Elcesiatarum, & contra Gnosticos, & Priscillianistas, qui dicebant, posse instante persecutione negari fidem exterius, dummodo servaretur interius; teste enim Baronio ad annum 254. fuit in dicto Concilio damnata tamquam hæretica sequens propositio: *Licitum est exterius fidem negare instante persecutione, & sufficit eam in animo suo interius retinere.* Et veritas nostræ conclusionis habetur expresse ex verbis Christi *Matth.* 10. ibi: *Qui nega-*

verit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Idem habetur *Marci* 8. & idem dicit Apostolus 2. *ad Timoth. cap.* 2. ibi: *Si negaverimus eum, & ille negabit nos*, & patet ex gloriosis exemplis tot millium SS. Martyrum, qui mori maluerunt, quam fidem
29 exterius negare. Immo nedum nullo unquam casu licet fidem negare externe, sed insuper tenemur de præcepto aliquando eam externe profiteri; *Communis*, & patet ex verbis Christi *Matth.* 19. ibi: *Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, & Lucæ* 9. *Qui me erubuerit,*
30 *& meos sermones, hunc filius hominis erubescet.* Dicitur autem notanter *aliquando*: quia duplex est præceptum confessionis seu professionis externæ fidei, scilicet præceptum negativum de non negando fidem externe quod obligat semper, & pro semper, cum nunquam liceat fidem exterius negare, quamvis retineatur corde, & interius; & præceptum affirmativum de confitendo fidem externe, quod obligat quidem semper, sed non pro semper, & solummodo pro aliquo determinato tem-
31 pore. Unde per hoc affirmativum præceptum nunc præsertim obligamur ad externam fidei confessionem, quando per ejus omissionem subtraheretur honor debitus Deo, aut utilitas proximo impendenda; *sic communis Doctorum* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 3. *art.* 3. ubi dicit, quod tale præceptum affirmativum obligat, " quando »per dimissionem hujus confessionis subtraheretur ho»nor debitus Deo, & utilitas proximo impendenda: pu»ta si aliquis interrogatus de fide taceret, ex hoc »crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod »fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem »averterentur à fide. In hujusmodi enim casibus con»fessio fidei est de necessitate salutis." Hinc merito Innocentius XI. *die* 2. *Mart.* 1679 damnavit sequentem propositionem in ordine 18. ibi: " Si à potestate »publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, »ut Deo, & fidei gloriosum, consulo tacere, ut pec»caminosum per se non damno."

32 Per se loquendo, si quis de fide interrogetur à persona privata, non peccat, si tacet, quia tunc est potius contemptus personæ, quam fidei ipsius: Si vero tale silentium sit signum negatæ fidei, vel erubescentiæ de confitenda fide, aut proximo generet scandalum, & occasionem spiritualis ruinæ, tunc sic tacens gra-
33 viter peccat; *Communis.* Potest licite fides occultari fugiendo: Tempore enim persecutionis licitum est Christianis fugere, seu se occultare, ne interrogentur, & fidem confiteri compellantur; Unde id ipsum non tantum docuit Christus *Matth.* 10. dicens: *Cum persequentur vos in Civitate, fugite in aliam*; sed etiam ipsemet practicavit fugiens Herodis, & Judæorum persecutionem, ut notavit Gregorius Papa *in cap.* Sciscitaris 7. *q.* 1. & ipsum imitati sunt inter plures alios S. Athanasius, & Paulus Apostolus, ut habetur 2. *ad Corinth.* 11. ibi: *Per murum in sporta dimissus sum,*
34 *& sic effugi manus ejus.* Non possunt tamen licite fugere Episcopi, aut Pastores, ubi eorum præsentia esset ovibus pascendis, aut in fide confirmandis necessaria, etiamsi mors ipsis imminneret, quia tenemur magis diligere proximum in spiritualibus, quam nos in temporalibus. Joannis enim 10. dicitur expresse: "Bo»nus Pastor animam suam dat pro ovibus suis; Mer»cenarius autem videt lupum venientem, & dimittit
35 »oves, & fugit." Item licitum est occultare fidem signis, quæ ex se sunt indifferentia, ut in terris Turcarum, & Hæreticorum uti vestibus secundum morem eorum ad vitandum mortis periculum, seu ad habendam permissionem inibi degendi pro servitio aliorum Catholicorum, seu pro alio justo fine. Sic etiam non delinqueret adversus fidei confessionem, qui ad occultandam Religionem, & ad evadendum mortis periculum diebus jejunii carnibus vesceretur in locis Hæreticorum, cum usus carnium sit etiam de se signum indifferens; Viva *ad propositionem Innocentii XI. num.* 14. & 15. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 25. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 47. & alii passim. ✣ In iis vero debet abesse scandalum, quo posito usus illic vestium, esus carnium, & alia hujusmodi illicita omnino sunt; abesse quoque debet periculum contemptus præcepti Ecclesiæ in eo, qui carnibus vescatur diebus jejunii, ut alibi ab Auctore expositum est. ✣ Illicitum tamen est occultare fi- 36
dem signis illis, quæ ad profitendam falsam Religionem sunt instituta. Sic illicitum est, immo peccatum esset contra præceptum negativum fidei sacrificare Idolis, coram illis genua flectere, & hujusmodi. Illicitum esset uti vestibus Infidelium, si ab ipsorum Principibus essent institutæ in signum ad eorum sectam profitendam. Item illicitum esset templa Hæreticorum adire, eorum concionibus, & precibus interesse, si talia essent præcepta ad eorum sectam profitendum. Item illicitum esset diebus vetitis comedere carnes ab Infidelibus, & Hæreticis appositas ad dignoscendum, an quis sit Catholicus, si inde sequeretur notabilis divini honoris diminutio, vel proximi scandalum. Unde Apostolus 1. *ad Corinth.* 8. expresse dicit: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.*

Laicis personis de mysteriis fidei publice, vel pri- 37
vatim disputare prohibitum est sub pœna excommunicationis ferendæ, textu expresso *in cap.* 2. *de Hæreticis in* 6. §. Inhibemus, ibi: " Inhibemus quoque, ne »cuiquam laicæ personæ liceat publice, vel privatim »de fide catholica disputare: qui vero contrafecerit, »excommunicationis laqueo innodetur." Ita etiam iisdem expressis verbis habetur in constit. 2. Nicolai III. *incip.* Noverit §. 19. " Item firmiter inhibemus, ne cui»quam laicæ personæ liceat publice, vel privatim de »fide Catholica disputare, qui vero contrafecerit, ex»communicationis laqueo innodetur." Et concordant constitutio Gregorii IX. *incip.* Excommunicamus; & constitutio Innocentii IV. *incip.* Noverit, & *cap.* Mulier 29. & *cap.* Cum ex injusto 12. *de Hæretic.* & tenent communiter Doctores apud Barbos. *in cit. cap.* Quicumque *num.* 14. & apud Cardin. Petram *tom.* 3. *commentar. in Constit.* 2. *Nicolai III. num.* 17. ✣ Vide notam ad verb. *Clerici*, ubi ostensum est, iis temporibus, quibus canones prohibentes laicis cum Hæreticis de fidei articulis disputare editi sunt, Clericos vocari consuevisse illos, qui studiis erant addicti, & è contra laicos nominari illiteratos. Hinc patet, non absolute damnandum fore laicum in controversiis apprime versatum, qui justis de causis cum hæretico de fidei controversiis certamen iniret, cum *cap.* Quicumque & *cap.* Noverit & alia ab Auctore citata, eum nullatenus spectent, nec præfatis prohibitionibus comprehendatur. ✣

Hæc prohibitio non solum comprehendit disputa- 38
tionem fidei dubitativam, quæ fiat animo improbandi, seu revocandi in dubium aliquem fidei articulum; quia hoc sensu disputare de fide est prohibitum tam Clericis, quam Laicis: *leg.* Nemo Clericus, *Cod. de Summa Trinitate*, sed comprehendit etiam disputationem fidei confirmativam, qua quis laicus constans in fide ejus veritatem propugnat contra Hæreticos, & Infideles ex motivo eos convincendi; Cardin. Petra *loc. cit. num.* 19. & alii.

Talis prohibitio comprehendit omnes laicos, nedum 39
indoctos, sed etiam doctos, & quantumvis ad tales disputationes cum Hæreticis suscipiendas idoneos; Glos. *in cit. cap.* Quicumque 2. *de Hæretic. in* 6. *verb.* Laicæ, Albertin. *de agnoscen. assertion. q.* 13. *num.* 5. & *seq.* Alphons. de Castro *de justa Hæretic. punit. cap.* 19. Villalob. *in Summa tract.* 1. *difficult.* 7. §. 4. Salell. *de mater. Tribunal. Fidei lib.* 1. *cap.* 18. *regul.* 86. *n.* 85. Del Bene *de Offic. Inquisit. part.* 1. *dubit* 155. *petit.* 6. *num.* 7. Verricelli *de Apostol. Mission. tit.* 2. *de Fide q.* 38. *num.* 11. Petra *loc. cit. num.* 22. & alii. Et ratio est, quia hujusmodi disputatio non solum interdicitur laicis, quia ipsi præsumuntur ad id minus idonei, & de rebus fidei minus instructi, sed quia conveniens videtur, disputationes de rebus sacris à solis ecclesiasticis, sacrisque personis suscipiantur, & non à laicis, quemadmodum ipsis omnibus interdicitur prædicationis officium; *cap.* Mulier 29. *dist.* 23. *cap.* Cum ex injuncto 12. & *cap.* Sicut 14. *de Hæreticis*, ibi " Cum igitur nonnulli laici prædicare præsumant, & »verendum nimis existat, ne vitia sub especie virtutum »subintrent: Nos attendentes, quod Doctorum ordo »est in ecclesia Dei quasi præcipuus, mandamus quatenus cum alios Dominus Apostolos dederit, alios »Prophetas, alios vero Doctores, interdicas laicis uni»versis, cujuscumque ordinis censeantur, usurpare offi»cium prædicandi."

40 Possunt tamen laici docti de fide discutere in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis, veluti si nullus esset ecclesiasticus idoneus, qui Hæretico simplicem plebem seducenti opponeretur, vel si disputationem suscipiat rogantibus Clericis; *arg. cap.* Mulier 29. *dist.* 23. Sic Coninch. *de infidelit. disp.* 18. *dub.* 9. *num.* 145. Becan. *de fide c.* 15. *q.* 7. *num.* 6. Petra *loc. cit. num.* 23. Sive Catholici sint in locis, ubi permixtim vivitur cum Hæreticis; Ledesma *in Summa tom.* 12. *tract.* 1. *c.* 5. *conclus.* 23. Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 6. *num.* 7. Salell. *cit. regul.* 86. *numer.* 100. Petra *loc. cit. num.* 23. Verricelli *de Apostolic. Mission. tit.* 2. *de fide q.* 83. ubi alios casus enumerat,
41 in quibus laici docti disputare possunt de fide. Et sic pro aliquo ex dictis casibus intelligendi sunt Doctores sentientes laicos doctos disputare posse de fide, ut sentiunt aliqui, quos sequitur Diana *tit.* 5. *tract.* 13. *resol.* 22. Vel intelligendi sunt de fidei disputatione materiali, hoc est ficta, quæ cum fiat inter Catholicos, uti contingit in nostris Academiis, ubi exercitii gratia etiam de rebus fidei cum laicis disputamus, ut melius veritatem attingamus, errores propulsemus, etiam laicis est permissa, & licita; servatis tamen conditionibus, aut circumstantiis debitis, quas recenset Doctissimus Suarez *de fide disp.* 30. *sect.* 1. scilicet tum ex parte disputantium, ne sint viri indocti, seu rixosi, tum ex parte audientium, ne ob eorum simplicitatem decipi, aut scandalum pati contingat, ut etiam
42 notaverat S. Thomas 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. Fidei autem disputatio formalis, hoc est vera, quæ habetur à Catholicis cum Hæreticis, vel infidelibus ex motivo eos convincendi, & suadendi eis veritates nostræ veræ fidei, & in qua disputantes non solum verbis, & argumentis, ut in disputatione materiali, & ficta, sed etiam animo, & sententiis inter se pugnant, est laicis universis prohibita per Jura adducta *sub num.* 26. & cit. Doctores, & allatam rationem *sub num.* 28.

43 Catholici dicuntur etiam Orthodoxi, quasi dicas sanæ fidei, ab *Orthos* græce, latine idem quod *rectus*, & *doxa* græce, latine idem ac *opinio*; è contra vero alii, videlicet Hæretici, & Schismatici dicuntur Heterodoxi, id est alterius opinionis à recta fide, quæ est grande divinæ misericordiæ donum secundum illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Misericordiam consecutus*
44 *à Domino, ut sim fidelis.* Quod, si qui catholice credit, peccati lethalis foret obnoxius, ejus fides dicitur mortua, eo quia est in homine mortuo ad gratiam ratione peccati, quod est mors animæ, & propter idem lethale fides est sine merito: è contra vero dum fidelis est in gratia, ejus fides dicitur viva, quia est in homine informato charitate, & gratia, quæ est vita animæ; & ratione ejusdem charitatis, & gratiæ fides est meritoria, ex quibus patet in quo differant fides viva, & fides mortua, de qua *Jacobi cap.* 2. *vers.* 20. *Fides sine operibus mortua est.*

45 In damnatis, & dæmonibus non adest fides divina, hæc namque supernaturale Dei donum est, & quoddam animæ ornamentum; damnati autem, & dæmones tanquam finaliter proscripti supernaturalibus omnibus; ut de facili patet, denundantur à supremo justissimo Judice: & ideo &c. Quod si Divus Jacobus Epist. Cathol. *cap.* 2. *num.* 9. ait: *& dæmones credunt, & contremiscunt*, non est sensus, quod dæmones fidem divinam habeant; sed quia cum experiantur finaliter Infideles, & finaliter declinatos à fide catholica in æternum perisse, manifeste concludere coguntur ejusmodi fidem esse verissimam, ac de ejus Auctore contremiscere: tum quia ad idem necessitantur dæmones ex evidenti credibilitate *n. seq.* posita: igitur licet &c. non autem &c. Accedit etiam principalius, quod dæmones credunt non fide infusa, sed naturali, convincti scilicet miserabili experientia, qua primo in seipsis vindicem Dei manum experiuntur: unde dum comparatur fides peccatorum fide dæmonum, id accidit, non quantum ad naturam, sed quantum ad sterilitatem, quatenus neutra proficit ad salutem. Est tamen fides divina in animabus purgatorii, quia ex una parte tamquam ad gloriam destinatæ donis supernaturalibus sunt capaces; & ex alia parte cum adhuc in patria non sint adhuc per speculum, & in ænigmate vident, non vero facie ad faciem, sicut vident Beati, atque ideo &c. Nec obstat, quod sint in termino, quia licet sint in termino meriti, non sunt tamen in termino satisfactionis.

Tandem pro complemento præ oculis habendum 46
præsertim in tentationibus, quod sicut Judicia Dei abyssus multa, & impenetrabilia, ut sacræ literæ testantur, & consequenter non spiritu præsumptionis investiganda, sed fideliter timenda, ita fidei divinæ mysteria natura sua viatorum mentes excedentia, non sunt præsumptuose exploranda, sed captivato intellectu in obsequium fidei sunt propter summam, & infallibilem Dei revelantis auctoritatem firmiter credenda. His accedit, quod plurima ex naturalibus, vel difficile, vel nullo modo capimus; *Sapient.* enim 9. *vers.* 16. legitur: " Difficile æstimamus ea, quæ in terra sunt, »& quæ in prospectu sunt invenimus cum labore, quæ »autem in cœlis sunt quis investigavit?" *Ecclesiastes cap.* 1. *vers.* 8. *Cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone*, sicut de facto liquet de fluxu, & refluxu maris, de systemate mundi, ac de natura continui, ubi & arenula est lapis Lydius tenuitatem intellectus humani ultro contentans: & ita de innumeris aliis intentum, quod philosophari quasi non videatur nisi pulchre imaginari. Supernaturalia ergo nostrum quis pertingere poterit? unde *Proverb.* 25. *vers.* 27. *qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria*; & Jerem. 32. *vers.* 19. Dominus est *magnus consilio*, & *incomprehensibilis cogitatu*, & Ecclesiastici 3. *vers.* 22. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus*; quare *Joan.* 20. *num.* 29. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Licet autem fidei divinæ mysteria non sint evidenter scibilia, sunt tamen, ut optime docent Theologi, evidenter credibilia juxta illud Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*, & quidem ex multis motivis, sed præsertim ex octo viis à meo Doctore *q.* 2. *Prolog.* allatis: nempe ex pronunciatione prophetica, scripturarum, concordia, auctoritate Scribentium, diligentia recipientium, rationabilitate contentorum, irrationabilitate aliorum, & ex ecclesiæ stabilitate, ac miraculorum claritate; his inquam nostram fidem, scripturam, & ecclesiam veras esse, & nonnisi à Deo profectas evincitur evidenter credibile; de quibus singillatim Doctor Subt. *loc. cit.* Mastrius *disp.* 6. *de veritt. Theol. q.* 10. *art.* 1. Frafsen, & alii passim. Consulantur ipsi præsertim à Missionariis, qui neophytos facere student, id est novos in fide; Neophytus enim dicitur a *Neos*, quod est novus, & *Phytos*, quod est fides, *dist.* 48. *c. quoniam* Neophytus is dicitur, qui novus est in fide, vel religione: quasi nostræ fidei, & religionis planta novella.

* Fidei Christianæ occultatio cum simulatione Ma- 47
humetismi damnatur à Benedicto XIV. tom. 1. Constitut. 89. incip. *inter omnigenas* §. 3. In Fidei causa 48
conniventiæ locus esse nequit. Idem Constitut. 114. incip. *Redditæ* §. 5. Fides plurium Mysteriorum explicita 49
requiritur necessitate medii; Aliorum vero necessitate
præcepti. Idem Constit. 42. incip. *Etsi minimè*, in qua 50
ad id commendat præsertim Libellum de Clementis VIII.
mandato à cardinali Bellarmino editum, & approbatum 51
pro tradenda Doctrina Christiana.

Hinc actus fidei non debet comprehendere tantum 52
in genere quidquid fides dictat; sed debent etiam credi explicite ea mysteria, quæ sciri debent; idem *Instit. Eccles.* 72.

Actus Fidei, Spei, & Charitatis debent per acci- 53
dens

dens elici, quum aliqua tentatione urgemur, nec illam superare valemus, nisi efficacia illorum actuum; *ibidem.* §. 20.

54 Nec sufficit ad implenda tria ista præcepta, nec Charitas virtualis, quæ in obsequendo divinis præceptis exercetur, nec etiam fides virtualis, ut ex pluribus damnatis propositionibus firmatur *ibid.*

55 Si quis diuturno satis tempore negligit elicere actus Fidei, Spei, & Charitatis; illum versari in periculo æternæ salutis, firmatur *ibid.* §. 21.

56 Non licet Christianis degentibus sub Turcarum imperio, vel Turcis, qui ibidem agentes convertuntur ad fidem, turcica nomina vel retinere, vel sibi imponere; hoc enim pertinet ad externam fidei professionem. Idem Constitut. incip. *Inter omnigenas* ad incolas Regni Serviæ, & finitimarum regionum: & Congregatio universalis Inquisitionis in rescripto ad postulata Episcoporum Albanensium idem edixit. *De Synodo Diœces. lib.* 3. *cap.* 20. §. 9. *nov. edict.* Idque non
57 licet etiam ad evitandas pœnas, vel quamcumque uti-
58 litatem captandam. Idem Constitut. incip. *Quod Provinciale* §. 1. Eisdemque nominibus utentes Sacramentorum incapaces declarantur, ac suffragiorum post mortem indigni; *ibid.* §. 4.

59 Christiani ad Turcas apostatantes, deinde redeuntes ad fidem tenentur coram fidelibus publice abjurare apostasiam: at coram infidelibus non est necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponant vestem protestativam falsæ Religionis, & curent, ut successu temporis infideles agnoscant vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjurationem, etiam cum periculo vitæ. Ita ex decreto S. Inquisitiones. *De Synod. Diœc. lib.* 13. *cap.* 22. §. 17. At in Decreto servato in Archivo S. Inquisitionis non legitur hoc additamentum: *curent, ut successu temporis &c.* quare ad id non esse obligandos fideles, additur *ibid.* §. 18.

60 Fidei Christianæ favor, legum rigori congruus interpretationes adhiberi suadet. Idem tom. 2. Bull. Constitut. 28. incip. *Postremo mense* §. 16. *

APPENDIX.

Sive novus de Fide

ARTICULUS.

Hactenus exposita satis perspicue, ac solide demonstrant, Christianum hominem ita paratum esse debere ad fidem tuendam, & eam, dum debitus Deo honor, ac proximi utilitas exigat, palam quoque profitendam, ut persecutiones, carceres, cruciatus, mortemque potius debeat subire, quam eam verbis *vel* factis, explicite, *vel* implicite *negando, Deum debito per fidei confessionem honore privare, atque contemnere. Quo autem facilius dubia solvi, & explicari queant, quæ orthodoxæ Religionis Ministris in Infidelium partibus solent passim occurrere circa particularia facta, ac casus nonnullos, quibus vel* facto, *vel implicite catholica fides violari videtur, brevem hanc instructionem addendam esse existimavimus, quam partim ex decretis deprompsimus, quæ hac super re ex suprema Inquisitione, pro solvendis propositis à Missionariis dubiis, prodiere: partim ex pontificiis constitutionibus, quibus abusus damnantur, qui in nonnullis Infidelium, Hæreticorumque regionibus, contra divinæ fidei puritatem, in christianam religionem irrepserant.*

61 Primo itaque fidem facto suo negare dicitur, qui ea faciat, quæ ad falsi numinis, hæreticique hominis obsequium, & cultum referantur; is enim facto suo falsam religionem profitetur. Atque hanc ob rem supremæ Inq. decretis an. 1626 & an. 1669. definitum est, *nullo modo licere christianis, nec ulla causa, aut motivo posse permitti, aut tolerari*, ut operam suam navent ædificandis, instaurandis, verrendisque templis falsis numinibus, vel Auctoribus falsarum sectarum dicatis; aut eorum purgandis parietibus, & pavimentis, mundandis altaribus, aperiendis, claudendisque foribus. Atque hinc sequitur, rei de se malæ operam dare, ac facto negare fidem, qui Idola, quæ Infideles colant, construant, vel falsi numinis imagines pingant; quippe falsis numinibus famulatum præbent, iisque si non per se, per alios saltem obsequium cultumque exhibent.

Secundo, facto fidem negant, qui ea faciant, quæ 62a
ritum falsum, sacrilegumque cultum comprobent, ratumque habeant; id enim est fidem orthodoxam, quæ hæc damnat, contemnere, falsamque religionem opere profiteri. Ratum vero habent ritum, falsumque cultum, qui in Schismaticorum, Hæreticorum, Infideliumque templis organa, vel alia instrumenta pulsent, metros canant, aut concinendos componant, vel artem musicam alio modo exerceant. Hinc constit. quæ *incip.* Omnium sollicitudinum :: qua prædecessorum decreta confirmantur circa ritus Madurenses &c. Benedictus XIV. approbat, & mandat observari decretum Cardinalis Tournon, quo prohibetur; " Ne imposterum Christifideles audeant nec in Pagodis, nec extra, tum occasione sacrificiorum, tum quarumcumque solemnitatum superstitioso cultu imbutarum, sonare, aut canere, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, cum nullo modo liceat Christi famulis Belial inservire. Ideoque, *subdit*, Missionarii non solum eos monere tenebuntur de prædicta prohibitione, verum etiam illam omnino executioni demandare, & contrafacientes ab ecclesia expellere, donec ex corde resipiscant, & publicis pœnitentiæ signis patratum scandalum emendaverint." Hoc modo fidem negant etiam ii, qui in Infidelium, & Hæreticorum scholis falsos eorumdem ritus & profana à catholica fide aliena dogmata doceant, *ex Decr. Sup. Inq.* 2. *Maii* 1711. Nam dum docent, facto suo approbant, falsamque profitentur religionem.

Tertio, qui facto aliquo orthodoxam religionem in 63
odium fidei contemnat; ut qui imperante Infidele Principe in catholicæ fidei contemptum, sacros ritus spernat, carnes, quo prohibentur tempore, comedat, immolatis utatur, christianorum templa evertat, ex equo descendat, dum ante fores transit templi Idolorum; *ex Decret. Sup. Inq.* 1647. Is & fidei professionem omittit, quam vigente illo Principis præcepto, quod vim interrogationis habet, palam facere debet, & fidem exteriori contemptu negat.

Quarto, qui vestem induat, quæ ex instituto ho- 64
minum usu recepto, & approbato, falsæ sectæ professorem, sive falsæ religionis Ministrum designet, ut lineam vestem talarem, quæ Mahumetanis Sacerdotibus est propria, vel fasciam quamdam, qua apud Indos Idolorum Sacerdotes utuntur; Is enim hoc modo falsæ sectæ professorem sese ostendit, ac virtualiter saltem fidem negat; *Decret. Supr. Inq.* 8. *Julii* 1630.

Quinto, "qui nomina Turcica, quorum nec memo- 65
res esse deberent per labia sua, assumunt: abominanda Infidelium templa, quæ *Moschæas* vocant, frequentat: ecclesiasticorum jejuniorum dies carnium usu profanant, & hæc eo fine, ut Mahumetani credantur, opera faciunt, quæ mendacium in re gravissima continent, & virtualem fidei negationem, maxima cum Dei injuria proximique scandalo includunt," quemadmodum legitur *Constit.* quæ *incip.* Inter omnigenas *tom.* 2. *Bull. pag.* 32. in qua Benedictus XIV. abusus damnat nonnullos fidei puritati contrarios, qui in regno Serviæ, finitimisque regionibus in christianam religionem irrepserant; atque decernit, eos, " qui obstinate in hujusmodi via impiorum pergere velint, incapaces esse Sacramentorum in vita, & si impœnitentes decesserint, suffragiorum post mortem, ad quæ nullus ecclesiæ Minister illos admittere præsumat, alioquin à proprio Episcopo Canonicis pœnis plectendus erit."

Sexto, qui ritus usurpent falsæ Religionis protes- 66
tativos, hujusmodi enim usu errorea contra christianam fi-

fidem, quos indicant sese approbare demonstrant, ac falsæ sectæ professores exterius manifestantur. Hinc in citata *Constit.* Inter omnigenas :: circumcisionis usus Mahumetanorum more, damnatur; *Const. Omnium sollicitudinum*, de qua supra *Mulieribus* in regno Madurensi, & ei finitimis regionibus, *prohibetur deferre collo appensum in signum contracti matrimonii Taly, quod præferi imaginem licet informem Pullejaris, seu Pyllejaris Idoli nuptialibus cæremoniis præpositi*; " & christianis omnibus prohibetur, cineres ex vaccæ stercore confectos, & impiam Gentilium pœnitentiam à Rutrem institutam redolentes, benedicere, eosque fronti sacro chrismate delinitæ impingere, sive quæcumque alia signa albi, vel rubei coloris, quibus Indi superstitiosissimi, vel in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur, deferre:" Et Const. Ex quo singulari, quæ est de Ritibus Sinensibus, tom. 1. p. 118. damnantur " cæremoniæ, ritus, & oblationes, quæ fiunt tum singulis mensibus in novilunio, & plenilunio, tum à Literatis, & Magistratibus dum in gradus, sive dignitatis possessionem adeunt, vel post adeptam: Item oblationes quæ fiunt in templis, seu ædibus, Progenitoribus dicatis, & ritus oblationesque coram Progenitorum tabellis in privatis domibus, sive eorum sepulcris, una cum Gentilibus, & etiam seorsim ab illis: ac prohibetur, domi retinere Progenitorum tabellas cum inscriptione, qua thronus, sive sedes Spiritus designetur." Quod spectat ad ritus superstitiosos, vide appendicem ad caput de superstitione.

67 *Nota.* Si ritus indifferentes occurrant, tutius est, ut Catholici quoad fieri possit ab illis abstineant, ne cultu peregrino, & ecclesiæ catholicæ ignoto verum Deum venerentur. Numquam vero licet *Gentilium ritus adoptare, eorque in Christianos usus convertere, inconsulta Apostolica Sede*, ut *Const.* decernitur antea laud. *Omnium sollicitudinum.*

68 Implicite contra orthodoxæ fidei confessionem peccat, qui dum debitus Deo honor id postulet, libere orthodoxam fidem non profitetur; sed tacet, atque silentio suo alios in suspicionem ducit, se vel fidem negare, vel eam profiteri erubescere. In Deum enim injuriosus est, qui veritatem ab ipso revelatam libere confiteri erubescit. Primo itaque peccat, qui interrogatus à publica potestate de sua religione taceat, si interrogatio sit in odium religionis: Si enim 1. ob politicas Status rationes fieret, ut pecunia v. g. à Catholicis extorqueretur, debitus Deo honor ex confessionis silentio non subtraheretur. 2. Si silentium, attentis circumstantiis, non appareat omnibus implicita orthodoxæ fidei confessio.

69 Secundo, peccat etiam, qui interrogatus à privata persona, fidem palam non fateatur in iis circumstantiis, in quibus confessionis omissione Deus injuria afficeretur, & proximus pateretur scandalum; hæc enim duo semper vitare tenemur. Ut si interrogatus prospiceret ex suo silentio fluctuaturos in fide catholicos audientes; vel infideles derisuros christianos, quod fidem christianam palam confiteri erubesceret.

70 Tertio, quamquam persecutio in odium fidei adversus orthodoxos excitata, in Deum injuriosa est, & interrogationem, quæ ad fidem confitendam cogit, involvit; tamen, ut optime Auctor demonstravit, qui eam fuga declinare studeat, non modo non negat, sed ipso facto fidem quodammodo fatetur. Fuga autem non modo licita, sed quandoque etiam necessaria est; 1. Quoties fideles timent, prævidentque periculum succumbendi tormentorum atrocitati, fidemque negandi. Nam qui hujus periculi conscius Tyranni sævitiam non devitaret, Deum tentaret, qui sicut non deficit in necessariis, ita non abundat in superfluis. 2. Quando persona necessaria, ac maxime utilis sit communi ecclesiæ bono; ut Augustinus *tract.* 46. *in Joannem* exemplo demonstrat Apostoli Pauli, qui ob ecclesiæ utilitatem se furori Præpositi Damasci subduxit 3. Declinandum martyrium est, dum prævideatur nemini profuturum, sed Tyrannum magis irritandum fore, & crudelius in christianos sæviturum. 4. Licite etiam Episcopi, Parochi, & Missionarii fugiunt, ac quandoque sævientem Tyrannum declinare debent, si in ipsos solos sæviat, nec alii Ministri adsint, qui relictis ibi christianis spirituali subsidia suppeditare possint. *Manifestum est*, inquit S. Thom. *lect.* 3. *in c.* 10. *Jo. quod si quæratur sola persona Prælati, possunt alii loco ipsius ad gregis custodiam deputari, qui vice sui consolentur, & gubernent gregem; unde si sic fugiat, non dicitur dimittere oves: & hoc modo, & casu fugere licet.* Immo expedit aliquando hæc fuga, si ea impediri possit, ne Tyrannus in alios quoque christianos sæviat; vel si redire posse sperent majori cum fructu. Sed Pastoribus, Sacrisque Ministris fugere non licet, si oves eorum indigent spirituali subsidio, si periculum sit ne dispergantur, & fidem amittant, ac si ex eorum fuga scandalum paterentur fideles, atque infideles contemnendi religionem occasionem sumerent. Tunc enim non solum charitatis, verum etiam justitiæ debito tenentur rudes instruere, dejectos roborare, & erigere, nutantes confirmare, omnesque ad dimicandum totis viribus, pro Dei gloria, & honore adhortari. Hinc proposito dubio, *An ad evitandum periculum liceat Missionariis à Missione discedere absque licentia Sacr. Cong.* An. 1646. Sac. Congreg. de Propaganda fide respondit: *Tempore persecutionis esse magis necessariam Pastorum præsentiam, ne fideles pervertantur.*

Quarto, dum Infideles, vel Hæretici sacras Imagi- 71
nes conterant, & Crucifixum contumeliis afficiant, tenentur fideles palam orthodoxam fidem profiteri; debent enim, quoad fieri possit, injuriam Deo, & sacris Imaginibus irrogatam propulsare, ac per publicam confessionem palam facere orthodoxam fidem sacrasque Imagines honore dignas esse. Secluso vero periculo contemptus licet Missionariis sacras Imagines donare Infidelibus, qui iis delectentur, tum amicitiæ pacisque fovendæ gratia, tum ad eos alliciendos ad amplectendam fidem: Ex *Decret. Suprem. Inquisit.* 1674. Nefas vero est ex eodem decreto iis sacros libros, ac vasa sacra tradere, qui in religionis contemptum uti possint.

Quinto, dum Infidelì, vel Hæretico Magistratu im- 72
perante, christianorum ecclesiis, ædibus, aliisque locis libelli assignantur orthodoxæ religioni detrahentes, eamdemque contumeliis, & calumniis deturpantes, orthodoxi præcepto illo, quo illatam Deo injuriam vindicare, ac sublatum ei honorem restituere tenentur, in ea necessitate constituuntur, ut schedas auferre, libellis respondere, ac ad Judices delati palam orthodoxam fidem profiteri debeant. At scripturis, quæ non publica auctoritate, sed privata fiunt, quæque Evangelicos Ministros injuriis, calumniisque afficiunt, & orthodoxæ fidei adversantur, Ministri Sacri contraria opponere non prohibentur; dum tamen inde imminere non videant gravioris persecutionis periculum. Satius tamen erit injurias, calumnias, & blasphemias patienti animo ferre, ac negative se habere: *Suprem. Inquisit. Decret.* 1674.

Quæri hic etiam potest, *num de Fide cum Hæ-* 73
reticis, & Infidelibus disputare liceat? quibus & quomodo id liceat? Quod ut rite expendatur, notare oportet, disputare de fide idem esse, ac ad examen revocare Religionis dogmata, atque argumentis demonstrare à Deo esse revelata. Id autem duplici fieri potest modo, privatim scilicet, & publice. Privata disputatio est, quæ in privato loco inter privatos fit, ita ut nulli, aut pauci auditores adsint; quomodo passim in Hæreticorum præsertim regionibus Hæreticos inter atque orthodoxos de fide certari solet. Publica vero disputatio dicitur, quæ fit publico in loco, spectante populo, ac quandoque etiam arbitris constitutis. Privata disputatio cuique viro docto ab Hæretico provocato licita est, ac etiam expedienS; primo si prudenter judicet, Hæreticum desiderio cognoscendæ veritatis, vitandique erroris ad disputationem provocare; secundo, si prudenter speret disputatione illa privata ad orthodoxam fidem provocantem hæreticum conversum iri: tertio, si silere non possit, quin audientes in fi-

fide vacilent, Hæretici magis in errore confirmentur, ac orthodoxa fides contemptui exponatur; Nam quisque tenetur, proximi saluti, dum potest, consulere, contemnentes fidem orthodoxam ita compescere, ut inde Hæretici majoris contemptus, & derisionis occasionem non arripiant, & ne Deo injuria fiat, impedire, illamque vindicare. Sed, remotis hujusmodi circumstantiis, *disputatio de rebus fidei Laicis est prohibita. Sacerdotes nisi sint valde periti, ex consilio debent se abstinere, excusando se bonis verbis, & prætextibus*; ex Decreto Sacr. Congr. *de Prop. fide* 27. *Februar.* 1630. Sed licet periti sint Sacerdotes, sive Missionarii, cavere omnino debent, ne Hæreticos ad disputandum provocent: in causa enim essent, ut Hæretici orthodoxa dogmata refellendo, hæreseos actus exercerent, ac catholicam fidem contemnerent; quæ duæ res grave per se peccatum faciunt; & ne colloquiis privatis disputationes de fide miscendo, eosdem Hæreticos sine fructu ullo moveant ad orthodoxæ fidei contemtum, & Catholicorum, non sine Religionis detrimento, persecutionem. " Hæretici enim, inquit Augusti-
»nus *lib.* 15. *contra Faustum cap.* 2. non disputationem
»amant, sed quomodo superare imprudentissima perti-
»nacia, ut congregent, quæ non pepererunt." Et S. Bernardus *ser.* 66. *Cant.* " Nec rationibus convin-
»cuntur, quia non intelligunt, nec auctoritate corri-
»guntur, quia non recipiunt; nec flectuntur suasioni-
»bus, quia subversi sunt."

74 A publicis autem disputationibus cum Hæreticis Missionarii abstinere omnino debent. Sac. enim Cong. *de Prop. fide* 8. *Mart.* 1625. " Jussit publicas disputatio-
»nes non fieri cum Hæreticis, quia plerumque vel ob
»loquacitatem, vel audaciam, aut circumstantias po-
»puli acclamantis, veritas falsitate prævalente op-
»primitur: & si aliquando hujusmodi disputationes re-
»cusare non possent, primum de illis certior fiat Sac.
»Congreg. quæ juxta temporis, & personarum quali-
»tatem, quid agendum sit præscribet." Quamobrem, cum Missionarii nonnulli ann. 1635. publicas de Religione disputationes cum Batavis Constantinopoli coram Vicario Patriarchali instituissent, " Sanctissimus man-
»davit, significari Generalibus Regularium Peræ com-
»morantium, ut illis interdicerent, ne hujusmodi con-
»gressus, aut disputationes publicas imposterum face-
»re præsumerent sub pœnis arbitrio Sacr. Congr. *Sup.*
»*Inq.*" Et Sac. Congr. *de Prop. Fide die* 19. *Januar.* 1644. cuidem Missionario in Armenia mandavit, " ut à disputationibus cum Patriarcha Armenorum in
»Eruam circa articulum duarum naturarum in Christo
»se abstineret."

75 Multo minus licitum est Missionariis sine expressa Romani Pontificis licentia conventum indicere ecclesiasticum, in quo cum Hæreticis de Religione disputent. Hinc eadem *Cong. die* 27. *Maii* 1644. reprehendendum censuit P. D. Joannem Judischi Missionarium. "Quod
»susceperit onus convocandi dictum conventum, sine
»Sedis Apostolicæ speciali mandato."

76 Porro si Romanus Pontifex hujusmodi conventum permittat, quinque sunt necessariæ conditiones, ut rite fiat. 1. Ut hæretici, non ut Judices, & cum jure suffragii conveniant; sed ut instruantur, convincantur erroris, & corrigantur. 2. Ut non definiantur fidei dogmata, sed definita à Conciliis, vel Apostolica Sede, à Deo revelata esse demostrentur. 3. Ne fiant coram plebe, sed coram doctis. 4. Ne sedeant tamquam Judices laici, etiamsi sint Principes. 5. Non debent Catholici Prælati à laico Principe cogi ad conventum, sed tantum invitari, & peti debet à Summo Pontifice licentia, ut possint ea de causa à propriis ecclesiis abesse: Hæreticos autem, & Schismaticos poterit Princeps cogere, ut vocati à Prælatis Catholicis veniant ad reddendam rationem sui erroris, ut ita corrigi, & convinci possint.

☞ Nomina Turcica, seu Mahumetana non licet Christifidelibus assumere, sibique imponere, ad evitandas pœnas, vel quamcumque utilitatem captandam; Benedicti XIV. Constitut. *incip.* Quod Provinciale §. 1. Eisdem utentes Sacramentorum incapaces, ac suffragiorum post mortem indigni declarantur; Idem *ibid.* §. 4. ☞

FIDEI PROFESSIO.

SUMMARIUM.

1 *Juræ ecclesiastico obligantur ad emittendam fidei professionem omnes baptizandi.*

2 *Hæretici ad ecclesiam catholicam redeuntes tenentur prius arbitrio Episcopi publice suam hæresim abjurare, & fidei catholicæ professionem emittere.*

3 *Fidei professionem emittere tenentur omnes Magistri, Regentes Universitatum, & docentes quascumque scientias, etiam grammaticam, & alii cujuscumque artis, & facultatis professores, sive laici, sive Clerici, etiamsi Regulares illi fuerint, & qui ad aliquem gradum promoveri voluerint.*

4 *Fidei professionem emittere debent Advocati, Procuratores, Judices, Medici, Chirurgi, Confessarii omnes, & Concionatores saltem semel; respectu Prædicatorum tamen Sacra Congregatio Concilii in una Brugnaten. declaravit neque Regulares prædicare volentes emittere teneri professionem fidei, nisi ab Episcopo exigatur.*

5 *Item fidei professionem emittere tenentur Bibliopolæ, & Typographi.*

6 *Contra Lectores, Magistros, Rectores, vel Cancellarios Gymnasiorum, promovendos ad Doctoratus, aliosve recensitos in Constit. Pii IV. incip.* In Sacrosancta, *si non emittant fidei professionem, imponitur pœna nullitatis actorum, & aliæ imponuntur contra Rectores, & Superiores quoscumque Universitatum, & Gymnasiorum.*

7 *Episcopus non exigens, nec recipiens à Doctoribus, & Scholaribus fidei professionem, incurrit pœnam Interdicti ab ingressu ecclesiæ.*

8 *Inferiores vero non recipientes ut supra, excommunicationis latæ sententiæ, privationis dignitatum, beneficior. offic. & feudorum incurrunt pœnam.*

9 *Fidei professio est facienda à Græcis, & sub propria sua formula.*

10 *Fidei professio facta ab Imperatore Græcorum Lugduni eadem fuit cum illa, quam faciunt Latini.*

11 *Fidei professio, simul ac specialis promissio de eadem usque in finem sincera cordis devotione, ac constantissime retinenda debet emitti ab omnibus illis, qui ad Sacros Ordines sunt promovendi.*

12 *Item fidei professionem facere tenentur promoti ad episcopatum.*

13 *Omnes Episcopi in principio Concilii provincialis debent fidei professionem emittere, & jurare observantiam Sac. Concilii Tridentini.*

14 *Item Beneficiati omnes, & ii, qui in synodo diœcesana convenire debent, fidei professionem tenentur emittere in prima synodo, cui adfuerint.*

15 *Canonici, & Dignitates ecclesiæ cathedralis tenentur à die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo.*

16 *Hanc fidei professionem Canonici, & dignitates cathedralis tenentur facere per seipsos personaliter, & non sufficit per procuratorem.*

17 *Coadjutores Canonicorum, seu Dignitatum cathedralium de rigore Juris communis, seu Concilii Tridentini non tenentur emittere professionem fidei.*

18 *Nec talem professionem fidei tenentur facere Portionarii, Vicarii temporales, & alii provisi de capellaniis in ecclesia cathedrali.*

19 *Nec ad ipsam fidei professionem emittendam tenentur jure Tridentini, & cit. constitutionis Pii V. Canonici, & Dignitates ecclesiarum collegiatarum, & possidentes beneficia inferiora non curata. Vide tamen verb.* Canonicus, *ubi late de expectantibus ad hanc fidei professionem.*

20 *Prælati Regulares, qui præficiuntur monasteriis, conventibus, domibus, & aliis quibuscumque locis Regularium, an teneantur ad fidei professionem*, ad num. 21.

22 *Regulares Concionatores non tenentur ad emittendam fidei professionem, nisi ab Episcopis exigatur.*

23 *Additur ad rem notabilis Resolutio Sac. Congregat. Concil.*

24 *Subnectuntur supplementa ex aliena manu*, ad numer. 26.

1 Juræ ecclesiastico obligantur ad emittendam fidei professionem omnes baptizandi, *arg. cap.* Prima igitur 73. *dist.* 4. *de consecr.* Si autem aliqui baptizandi per se ipsos professionem fidei emittere nequeant, ex quo credere, & loqui non valeant, ut parvuli, amentes, vel muti, tunc debet talis fidei professio fieri per alium, nempe per Patrinum, textu expresso in *cap.* Parvuli *alio profitente* 74. *dist.* 4. *de consecrat.* ibi: "Parvuli
»alio profitente baptizantur, quia adhuc loqui, vel cre-
»dere nesciunt, sicut etiam ægri, muti, & surdi, quo-
»rum vice alius profiteretur, ut pro eis respondeat,
»dum baptizantur." Hæretici ad ecclesiam catholicam, & apostolicam redeuntes tenentur prius arbitrio Episcopi publice suam hæresim abjurare; *cap.* Ad abolendam 9. *de Hæreticis*, & hoc rectissime fit emittendo fidei catholicæ professionem juxta formam de facto in ecclesia usitatam, à Pio IV. ab omnibus uniformiter observandam præscriptam in sua constitut. incip. *Injunctum nobis.* Immo antiquitus hæretici redeuntes ad unitatem Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ tenebantur fidei professionem etiam per scripturam, atque oblatum libellum exhibere; *cap.* Si qui voluerint 8. *cap.* Maximum 19. & *cap.* Donatum 2. *caus.* 1. *quæst.* 7. Fidei professionem emittere tenentur Doctores, Magistri, Regentes Universitatum, vel Gymnasiorum, docentes quascumque scientias, etiam grammaticam, & alii cujuscumque artis, ac facultatis professores, sive Clerici, aut laici illi sint, vel cujuscumque Ordinis Regulares, qui docere, vel ad aliquem gradum promoveri voluerint; Pius IV. constit. *incipient.* In Sacrosancta :: ad cujus calcem tradit etiam propriam formulam: Et Sacra Congregatio Concilii declaravit comprehendi in dicta Bulla Pii IV. etiam docentes principia grammaticæ, musicæ, & aliarum artium, licet publicam scholam non faciant, sed in propriis domibus doceant. Sic refert Hieronymus à Sorbo in compendio privilegiorum Mendicantium *verb.* Professio fidei *notabil.* 4.

4 Fidei professionem emittere debent Advocati, Procuratores, Judices, Medici, Chirurgi, Confessarii omnes, & Concionatores saltem semel: Concil. Provincial. Mediolanens. *V. tit. de professione fidei*, & sic statutum reperitur fere in omnibus synodis diœcesanis, & signanter in Synodo Alexandrina de anno 1733. *tit.* 1. *de fidei professione*; respectu Concionatorum tamen, Sac. Congreg. Concil. *in una Brugnaten.* declaravit, neque Regulares prædicare volentes emittere teneri professionem fidei, nisi ab Episcopo exigatur, ut refert Nicolius *lucubrat. canon. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 6.

5 *verb. Concionatores.* Item fidei professionem emittere tenentur Bibliopolæ, & Typographi; Concil. Provincial.

6 Mediolanens. *VI. verb.* Librorum editio *num.* 21. Contra Lectores, Magistros, Rectores, vel Cancellarios Gymnasiorum, promovendos ad Doctoratus, aliosve recensitos in dict. Constit. Pii IV. *incip.* Sacrosancta:: si non emittant fidei professionem, imponitur pœna nullitatis actorum, & aliæ imponuntur contra Rectores, & Superiores quoscumque Universitatum, & Gymna-

7 siorum; Pius IV. *ib.* Episcopus non exigens, nec recipiens à Doctoribus, & Scholaribus fidei professionem, incurrit pœnam interdicti ab ingressu ecclesiæ; Pius IV. in dict. constitut. *incipient.* In Sacrosancta ::

8 Inferiores vero non recipientes ut supra, excommunicationis late sententiæ, privationis, dignatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum incurrunt pœnam; Pius IV. *ib.*

Fidei professio est facienda à Græcis, & sub propria sua formula; Gregor. XIII. constitut. *incip.* Sanctissimus :: Talis tamen formula reformata fuit ab Urbano VIII. quam refert Nicolius in *suo compendio Episcop. verb.* Fides:: Fidei professio facta ab Imperatore 9 10
Græcorum Lugduni eadem fuit cum illa, quam faciunt Latini; Gregorius X. constit. *incip.* Exultate.

Fidei professio simul, & specialis promissio de eadem usque in finem sincera cordis devotione, ac constantissime retinenda, debet emitti ab illis, qui ad sacros Ordines sunt promovendi; *cap.* Quamquam 6. 11
dict. 23. Item fidei professionem facere tenentur promoti ad Episcopatum; *cap.* Qui Episcopus 2. *dict.* 23. 12
cap. Optatum 4. *dist.* 100. Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform.* Gregor. XIV. constit. *incip.* Onus Apostolicæ. Formam autem hujus professionis fidei, ac juramenti traditur in Pontificali Romano jussu Clementis VIII. edito; vid. *verb.* Episcopus *art.* 2. *num.* 17. *& sequent.* Omnes Episcopi in principio Concilii provin- 13
cialis debent fidei professionem emittere, & jurare observantiam Sacr. Concil. Tridentini, ut est injunctum in ipso Tridentino, *sess.* 25. *cap.* 2. *de reform.* ubi insuper statuit, quod si quis renuerit, statim denuntietur Summo Pontifici à Coepiscopis sub pœna divinæ indignationis, & interim prædictus renuens communione aliorum privetur. Item Beneficiati omnes, & ii, qui 14
in synodo diœcesana convenire debent, fidei professionem tenentur emittere in prima Synodo, cui adfuerint; Conc. Trid. *cit. sess.* 25. *cap.* 2.

Canonici, & dignitates ecclesiæ cathedralis tenentur 15
à die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses fidei professionem facere non solum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo; Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 12. *vers.* Provisi:: & Pius IV. 16
constit. *incip.* Injunctum Nobis :: Hanc fidei professionem Canonici, & dignitates cathedralis tenentur facere per se ipsos personaliter, & non sufficit per procuratorem, ut pluries censuit Sac. Congreg. Conc. & signanter in *Seguntina* 18. *April.* 1590. & iterum *in alia causa die* 12. *Sept.* 1620. & *in Calagurritana* 22. *Sept.* 1696. & in *Calbucen.* 6. *Febr.* 1726. adeoque propter talia decreta non sunt attendendi Doctores sustinentes posse fidei professionem emitti per procuratorem specialiter Deputatum. Coadjutores Canonicorum, 17
seu dignitatum cathedralium de rigore Juris communis, seu Conc. Trident. non tenentur emittere professionem fidei, quia Coadjutor durante coadjutoria nondum est verus canonicus; Barbos. *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 61. *num.* 13. & 14. & *de Canon. cap.* 27. *num.* 12. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 5. §. 9. *num.* 100. Garzias *de Benefic. cap.* 4. *part.* 5. *num.* 74. & 76. & alii passim. Nec talem fidei professionem te- 18
nentur facere Portionarii, Vicarii temporales, & alii provisi de capellaniis in ecclesia cathedrali; Barbosa *lib.* 1. *Juris eccles. univers. cap.* 2. *num.* 64. & *de Canon. cap.* 17. *num.* 13. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 1. §. 8. *num.* 166. Sanchez *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. *num.* 1. & alii passim; & ratio est, quia supradicti omnes non comprehenduntur sub illis personis, quas Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* & Pius IV. in constitut. *incipient.* Injunctum nobis:: obligavit ad fidei professionem, ut legenti patet; unde cum ibi sancita à Tridentino, & Pio IV. sint pœnalia, & novi Juris inductiva, non debent extendi ultra personas expressas, nam pœnæ sunt restringendæ juxta Regul. 15. & 49. *Juris in* 6. Jurium enim correctio, quantum fieri potest, est evitanda, *cap.* Cum expediat, *de election.* in 6. proinde non censetur plus de priori lege mutatum, 19
quam est expressum; *leg.* Præcipimus *Cod. de Appell.* Nec ad ipsam fidei professionem emittendam tenentur jure Trident. & cit. constitut. Pii IV. Canonici, & dignitates ecclesiarum collegiatarum, & possidentes beneficia inferiora non curata; sic decisum fuisse à Sac. Congreg. Conc. *die* 12. *Febr.* 1588. refert Garzias *de benefic. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. & Barbosa in *Sum-*